

FLUID

FLUID Nataša Prosenč Stearns, videastka in filmarka, Los Angeles

Drugačnost v L.A. pravilo, ne izjema

Draga Nataša,

letos in še boš zelo navzoča v slovenskih razstaviščih. Prav zdaj je v razstavišču Monfort v Portorožu na ogled tvoja razstava Plazilci, v Dvorcu Novo Celje pa sodeluješ z videom na skupinski razstavi Telo spoznanja - z Zdenkom Huzjanom, slikarjem, in Anjo Kranjc, kiparko. Plazilce si si zamislila posebej za nekonvencionalni portoroški prostor in spet je v tvojem ustvarjalnem fokusu človeško telo.

Ti si že zdavnaj na tihomorski obali hrupne filmske prestolnice. Tvoja dela pa se tukaj "borijo" za preživetje občutenega, avtentičnega in skrivnostnega, kot si mi rekla ob zadnji razstavi v ljubljanski Vžigalici lani. Andrej Medved, pesnik in umetno-

stni zgodovinar, je o tvoji najnovejšem videocineastičnem projektu v Monfortu zapisal, da upodabljaš "verigo razčlovečenih in znova prebujenih bitij, ki iščejo izhod, rešitev in 'osvoboditev' spon, ki jih priklenja k zemlji". Se strinjaš?

Letos imaš še nekaj predvidenih projektov v svoji prvi domovini, kajne? Kako pa je ta čas pri tebi doma, v ZDA? Spominjam se tvoje sijajne serije ameriških portretov Obrazi Lalalanda, tvojih someščanov v LA-ju, za to prilogo. Jih imaš še kje zbrane? Si razmišljala, da jih kdaj izdaš v knjigi?

Zdaj si že Losangeleščanka (hečno poslovenjenje lastnega imena), hkrati pa skrbno vzdržuješ umetniški stik z matično domovino. Je

to naporno, vznemirljivo? Je sploh možna primerjava ene in druge umetniške scene?

Nekoč si mi dejala, da si se v Ameriki sprva počutila kot gledalka v gledališču, tako zelo drugačno se ti je zdelo življenje tam. Drugačnost je v Los Angelesu pravilo, ne pa izjema, praviš. Se mi zdi, da te čezoceanski projekti, ki oba svetova povezujejo, najbolj privlačijo.

V devetdesetih so se tvoja dela začela pojavljati na razstavah in festivalih, sledile so nagrade in štipendije. Leta 1997 si prejela Fulbrightovo štipendijo in odpotovala v Los Angeles na podiplomski študij filma in videa na California Institute of the Arts. Nekaj časa si živela med Ljubljano in L.A. 1999.

si predstavljala Slovenijo na Beneškem bienalu z videoinstalacijo Gladiatorji, zanjo si prejela nagrado Prešernovega sklada.

Kako je s tvojimi načrti za celovečerec v ZDA? Kako je s Platonovim simpozijem in črno komedijo Jack & Gillian? Tvoj film Suvenir iz leta 2007 je šel direktno na DVD, označen je bil kot artfilm ali evropski film. Kaj to pomeni za ameriški trg? Kakšna pa je bila usoda tvojih nerealiziranih scenarijev, denimo Taxi Inferno, kjer naj bi sodelovala z režiserjem Ulijem Edlom, nemškimi nominirancem za oskarja?

Malce me posodobi ali "apdejtaj", prosim, ker nisem na tekočem s tvojimi ameriški projekti. Nekoč si mi rekla, da smo žal Slovenci mojstri

v vzdrževanju uravnilovke in dušeno presežkov. Še vedno tako misliš?

Se z leti zelo spreminja - zaradi novih tehnologij - tvoj odnos do videoinstalacij, ki so v samem epicentru tvojega ustvarjanja? Slovenci smo polni klišejev o Ameriki. Kako ocenjuješ medijske odzive na Donalda Trumpe v Sloveniji in nenehno generiranje nekakšnega grotesknega ponosa ob slovenstvu morebitne prve dame ZDA?

V čem si najbolj pridobila, s tem ko si v ZDA? Bi se doma drugače razvijala?

Zelo mi je žal, da se nisva srečali tokrat, ko si bila v rodnem Mariboru, ampak saj boš kmalu spet, kajne? Pozdrav čez ocean,

Melita Forstnerič Hajnšek

Gledamo komedijo absurda

Draga Melita,

trenutno sta v Dvorcu Novo Celje dve moji deli vključeni v skupinsko razstavo Telo spoznanja, v razstavišču Monfort na Obali pa je do konca poletja na ogled videopostavitve Plazilci. Ideja zanjo se je porodila, ko sem prvič vstopila v Monfort - bivše skladišče soli, preurejeno v razstavišče -, ki je specifičen v svoji prvinskosti in monumentalnosti. V prostor smo postavili nepravilen cikcak projekcijskih zaslonov, na katere so projicirane gibljive slike, ki so med seboj povezane z ritmom gibanja plazilcev in njihovega "ekosistema". Telesa so tesno vpeta v zemljo in druge elemente okolja. Ti videi so neke vrste gibljivi kolaži, ki v veliki meri temeljijo na kontroliranih naključjih.

Interpretacija Andreja Medveda mi je blizu, so pa Plazilci odprta struktura, ki ponuja različne odzive. Pomemben je proces, v katerem delo začne živeti lastno življenje, jaz mu samo pomagam, da se čim jasneje artikulira. Moja dela ničesar direktno ne ilustrirajo, je pa res, da ustvarjajo svet, ki ni antropocentričen, ampak integrira človeka/človeško telo v okolje, ki vključuje vse in ki se nenehno širi, krči, spreminja.

Sodobno s tehnologijo in potrošništvom zasvojeno eksistenco čutim kot tragedijo. Kapitalistična mašina, ki nas manipulira, da se pehamo za nepomembnimi stvarmi, je dosegla fascinantno sofisticiranost. Živimo v svetu, ki postaja vse bolj "breztelesen", v smislu, da je velik del medčloveške komunikacije prenesen na ekrane in v cyberspace. Nič novega ne povem, če rečem, da nas je tehnologija že zdavnaj prehitela in smo ujeti v prostor vse večje hitrosti, da bi to tehnologijo dohiteli, in vse manjše globine, ker za globino nimamo časa. Skupaj s katastrofalno globalno ekonomsko in politično situacijo naša prihodnost ni videti rožnata. Vendar sem po značaju optimistka, zato telesa v mojih videih navidezno razpadajo, a se hkrati formirajo v nekaj novega, vzpostavljajo nove recipročnosti z naravnimi elementi in drugimi okolji in včasih pridobivajo nadnaravne sposobnosti.

Vedno bolj se tudi gibljejo na meji z abstraktnim, saj se prav tam zgodijo najbolj kreativne in avtentične rešitve.

Primerjava Slovenije in Amerike je res težavna, saj je Ameriki toliko, kolikor je njenih zveznih držav. Podobno primerjavo bi našli že v sami ZDA, če bi primerjali na primer Vermont s Kalifornijo. Mogoče je povezujoča značilnost Američanov ta, da vidijo človeka kot potencial, ki se ga vsaj v načelu goji, spodbuja in podpira. Slovenci smo prislovično kritikaški in nevoščljivi in bi nam malo ameriške pozitivnosti koristilo.

Zdaj se povsod počutim kot v gledališču. Gledamo komedijo absurda. Ampak, kot pravijo, se človek vsega navadi. Moje doživljanje Amerike se je z leti spremenilo. Sedaj se mi zdi vse "normalno" tako v Ameriki kot v Sloveniji. Seveda sta med seboj prostora popolnoma različna, neprimerljiva; prepletanje dveh kultur je postalo moja vsakdanjost. Saj se je tudi moj odnos s Slovenijo spremenil. Tudi tu sem zdaj neke vrste tujka oziroma obiskovalka. Je pa to prehajanje tudi zdravo - včasih je sicer preveč pakiranja in letenja sem in tja, je pa koristno, da me ne potegne v lokalne zdrahe. Umetniška scena je komplicirana na obeh koncih in večinoma nima zveze z bistvom umetniškega ustvarjanja. Koristno je razumeti, kako funkcionira, a še bolj važno je, da ne vpliva na delo. Pomemben je edino fokus na kontinuiranem ustvarjanju.

Ja, kmalu bom spet doma. Oktobra bom razstavljala v Galeriji Velenje, novembra pa v Galeriji Prešernovih nagrajencev v Kranju. Obakrat bom predstavila nova videodela, prvič pa bodo v Sloveniji predstavljeni tudi printi, ki jih v Ameriki razstavljam že več let. Gre za natisnjena dela, ki nastajajo v montažnih in drugih digitalnih programih, vendar imajo za osnovo vselej žive posnetke. Skratka, niso računalniško generirana dela, zato ne spadajo v kategorijo digitalne ali računalniške umetnosti. Fotografije pa tudi to niso, ker gre, kot pri videih, za plastenje, za neke vrste kolažiranje in spajanje različnih elementov

Trumpa bi bilo treba ignorirati, ker je prav z nepopisno medijsko pozornostjo prišel tako daleč

kompozicije. Za zdaj jih imenujem kar printi, vendar upam, da se bo sčasoma zanje našlo bolj specifično poimenovanje.

Sem razmišljala o knjigi pa tudi o filmu Obrazi Lalalanda, vendar komaj dohajam vse obveznosti in še ni bilo časa za poglobljen razmislek o tem. Tak projekt bi bil zanimiv s stališča razkrivanja nešteti posebnosti Los Angelesa, ki jih v medijih in filmih redko vidimo. Zaradi globalnega vpliva tukajšnje filmske industrije - industrije sanj, je namreč Los Angeles, bolj kot druga mesta, podvržen stereotipom.

Večji filmski projekti potrebujejo leta, da se uresničijo. Na primer letos mi je TV Slovenija odkupila scenarij za celovečerni film, o katerem se dogovarjamo že štiri leta. Taxi Inferno, Življenje lutk in drugi scenariji so občasno v konkurenci na festivalih, zagotovljenega produkcijskega načrta pa še ni. Sodelova-

Nataša Prosenč Stearns pred portoroškim Monfortom

nje z režiserjem Ulijem Edlom je bilo aktualno pred leti, ko je pokazal zanimanje za Taxi Inferno. To navezo je forsiral takratni producent filma. Dejstvo, da se je Edl zanimal za projekt, mi je imponiralo, vendar zame ta opcija ni bila idealna, saj bi se tako odpovedala režiji. Dokler čakam na naslednji celovečerec, snemam kratke filme. Tako ohranjam kondicijo in minimaliziram frustracije, ki so del tega procesa.

Trumpa bi bilo treba ignorirati, ker je prav z nepopisno medijsko pozornostjo prišel tako daleč. Tudi šale na njegov račun so škodljive, saj mu tudi najbolj negativne ali groteskne zadeve pomagajo. Je pa izrednega pomena vloga Bernija Sandersa v trenutni ameriški politiki, saj je končno uspelo nekomu, ki se resnično bori za bolj humano družbo, pridobiti podporo milijonov. Ne glede na to, da ne bo zmagal v predsedniškem boju, je vpliv njegovih idej tako močan, da

ga bo morala poslušati tudi Clintona, če bo želela pridobiti podporo njegovih volivcev.

Gotovo me je Amerika po svoje formirala. Vsakdo je vsota specifičnih izkušenj. Amerika prisili človeka, da prevzame odgovornost za svoja dejanja. Posledice pravilnih ali napačnih odločitev so takojšnje. Jamranje ne pomaga in ga nihče ne posluša. Res je, da je v ZDA veliko več opcij in možnosti, hkrati pa je toliko bolj pomembno, da se odločiš za pravo. Ni prav posploševati, ker je Amerika velika in raznolika, vendar so mesta, kot sta New York in Los Angeles, od nekdaj privlačila najbolj ambiciozne in sposobne ljudi. V taki družbi je nemogoče lenariti ali se pritoževati nad sistemom, nad sceno, nad politiko ali spati na lovorikah od doma, ker se boš kmalu prebudil na naslednjem letalu domov.

Pozdrav,

Nataša